

Suplemento
realizado
por **ADEGA**

Quinta feira,
16 de novembro
de 2017
Número 13

**Caderno de
análise sobre
ecoloxismo
e o ambiente
en Galiza.**
Coordinación:
Manuel Soto
Castiñeira

O despoboamento do rural galego vai parello ao desmantelamento da actividade agro-gandeira e á expansión expoñencial das plantacións de eucalipto. Trátase de tres feitos intimamente relacionados entre si e tamén cos incendios forestais, que este ano acadaron como poucas veces a categoría de catástrofe e traxedia. Atopamos as causas profundas no deseño foráneo da economía do noso país, primeiro desde Madrid cos plans franquistas dos anos 50-70 do pasado século e, despois dos 80, cos deseños de política agraria común compartidos polo Estado español e a UE. Ambos coincidiron en expulsar a xente das terras e dos montes e en converter Galiza na reserva de madeira de desintegración para industrias de enclave. Con este deseño de país, a chegada e intensidade do cambio climático leva de forma cíclica e inevitábel á queima total. >>>>> **2-5 e 8**

Unha nova lei para salvar os bosques e o futuro

Tania Gómez Mourelle

Colaboracións:
Ramón Varela,
Fins Eirexas, Xosé
Alfredo Pereira e
Ramsés Pérez.

Pontevedra Viva

Entrevista a Xosé Alfredo
Pereira, presidente da
Organización Galega de
Comunidades de Montes
>>> 8

Necesitamos outra política forestal.

Afectados espazos teoricamente protexidos

O 20 de xuño do ano 1989, o autor deste artigo, Ramón Varela Díaz, defendía no Parlamento galego a toma en consideración da primeira Proposición de Lei de Iniciativa Lexislativa Popular (ILP) da nosa historia. Era a ILP para a “Conservación, Mellora e Desenvolvemento do Patrimonio Forestal”. Xa naquel momento os incendios eran un grave problema, produto dunha errada política forestal que se arrastraba do franquismo, e a eucaliptización un problema ecolóxico, económico e social incipiente. Hoxe está claro que se perdeu en 1989 unha oportunidade histórica e hoxe seguimos coa mesma política e con incendios. Ramón Varela xunge as realidades desa primeira ILP coa desta segunda, 29 anos máis tarde, nun debate de plena actualidade.

Ramón Varela Díaz

Entre as persoas asinantes da Comisión Promotora daquela primeira ILP estaban membros de ADEGA e unha decena de persoas máis pertencentes a diversos grupos ecoloxistas, sindicatos agrarios, comunidades forestais, departamentos de universidade, centros de investigación agraria... Pretendiamos entre outros obxectivos cambiar a política forestal: unha diversificación forestal, tanto no que se refire a diversificación de especies como ao seu aproveitamento, intentabamos que aumentase o patrimonio forestal, queriamos paralizar varios proxectos de instalación de novas celulosas e considerabamos que os incendios eran naquel momento un grave problema produto dunha errada política forestal que se arrastraba do franquismo...

Unha oportunidade e 29 anos perdidos

Na defensa da súa toma en consideración polo Parlamento, o 20 de xuño do ano 1989, afirmase con relación aos incendios:

“Aínda que a Administración Autónoma di que gasta centos de millóns

no seu combate, a verdade é que desde o ano 1978 aumentan progresivamente, e ano tras ano o número de incendios e a superficie afectada son maiores.

Non actuar sobre a base do problema fai que as medidas adoptadas sexan ineficaces. Mentres tanto, curiosamente, estes incendios forestais provocaron un aumento en especies pirofíticas, como sucede co eucalipto. Esta planta avanza grazas aos incendios. Así, o monocultivo comezado na década dos 40 continúa desprazándose cara a esta última especie, nun momento no que ás fábricas de pasta de papel lles interesa esta madeira.

O problema dos incendios é tan grave que o propio Parlamento nesta mesma Lexislatura creou no ano 86 unha Comisión para o seu estudo. A principios do ano 87 escoitaba a propietarios de montes, empresarios da madeira, intermediarios, administración do Estado, grupos ecoloxistas e concellos. E, posteriormente, en maio dese ano, nunhas Xornadas Técnicas

“O TERRITORIO
NECESITARÁ DÉCADAS
PARA RECUPERARSE,
SÓ EN PARTE: SOUTOS
CENTENARIOS
QUEIMADOS NON OS
VOLVEREMOS VER”

ás que asistían 80 expertos e técnicos forestais, algúns deles mesmo de fóra do país e do Estado, marcábanse por unanimidade unhas directrices de política forestal que se debían seguir.

Nestas recollíase a necesidade de diversificación forestal. Entendíase que o monte debería cumprir tres funcións básicas: a produción, a conservación e o uso social. Considerábase que o patrimonio forestal tiña que

aumentar ata aproximadamente o 17%, que é a media dos países da Comunidade Económica Europea. Incluso chegaba a estipularse que este patrimonio forestal tiña que estar conformado por especies autóctonas”.

Esta iniciativa foi sometida a votación no Parlamento para a toma en consideración. Emitidos 64 votos foi rexeitada por 31 votos a favor e 33 en contra pertencentes ao PSOE, PNG e CG. Tan só o BNG e o PP apoiaron a ILP. Apenas uns anos máis tarde, o Partido Popular, xa no goberno -lembrems que votara a favor da ILP-, elaborou e levou a práctica até hoxe unha política forestal diametralmente oposta a da ILP, baseada en especies de crecemento rápido e baixa calidade e ademais pirofíticas: piñeiros e eucaliptos.

Perdeuse no ano 1988-89 unha oportunidade histórica e hoxe seguimos coa mesma política e con incendios.

Grandes intereses e desgobierno: un novo Prestige

Un novo *Prestige*, esta vez en terra, percorre Galicia, pero claro non está

Este “Prestige” xa abunda

provocado agora a partir dun punto concreto nin o responsábel é un vello barco monocasco estranxeiro nin tampouco parece estar detrás un armador sen escrúpulos con fortes intereses. Agora o *Prestige* está provocado en múltiples puntos colocados presumiblemente por diversos “terroristas incendiarios” (que non capturan) nun medio propicio que facilita, propaga e magnifica o incendio con intencións e máis intereses aínda non desvelados, pero, economicamente adiviñables.

Asistimos a unha catástrofe anunciada pero de magnitudes descoñecidas até agora, con 50.000 hectáreas queimadas no que vai de ano: incendios ao pé das aldeas e á beira das cidades que provocaron pavor e perda de vidas humanas, feridos, queima de decenas de vivendas e outras propiedades, miles de hectáreas arrasadas tanto de

arborado como de monte baixo, incendios que alcanzaron zonas de gran riqueza ecolóxica e “teoricamente protexidas” (da Reserva da Biosfera de Os Ancares, da Rede Natura, Parques Naturais, Lugares de Interese Comunitario...), incendios que ocasionaron unha grave contaminación e perdas de flora e fauna, en fin, un gran desastre ecolóxico. No mellor dos casos o territorio necesitará decenas de anos en recuperarse só en parte, e souts, con castiñeiros centenarios queimados nos Ancares, non os volveremos ver.

Se ben é certo que Galicia é unha potencia forestal ao producir máis da metade de toda a madeira que se tala no Estado, tamén é certo que por unha mala polí-

**GALIZIA VAI SER
AMBICIONADA COMO
SUBSTITUTO DO
TERRITORIO PORTUGUÉS
PROHIBIDO AOS
EUCALIPTOS**

tica do Goberno Galego a industria de segunda transformación é moi raquítica aquí, e temos que exportar grandes cantidades de produtos da primeira transformación e madeira en bruto, e pola contra importamos madeira de calidade que podíamos producir no país. Ademais sempre estamos á cabeza do Estado por ter o maior número de incendios e a maior superficie arrasada. Seguir os mandatos da Unión Europea, con abandono de terras agrícolas e o despoboamento do campo, pásanos factura. As industrias de celulosas non deberían ser as que marcasen o rumbo da política forestal.

Os incendios favorecen a extensión do eucalipto. O terreo calcinado é un medio propicio para a xerminación das sementes de eucalipto, os exemplares queimados rebrotan e a propaganda e moitos intereses facilitan que aumenten as repoboacións forestais legais ou ilegais (mais de 30.000 ha). Así paso a paso chegamos a ter hoxe no territorio galego preto de 600.000 has de diversas especies de eucalipto.

Non existe freo da administración a esta situación, nin se prohíbe aumentar a superficie de eucaliptos (como fixo Portugal, e polo que podíamos sospeitar que Ourense e Pontevedra sexan ambicionados como substitutos do territorio portugués prohibido), nin tampouco en antiincendios da Xunta poñen os cargos a disposición ou dimiten ante unha catástrofe de tal envergadura.

Protesta ecoloxista contra as políticas forestais, o pasado mes de maio de 2017, cunha plantación simbólica na praza do Obradoiro en Compostela.

Foto: Fins Eirexas.

As razóns dunha ILP para salvar os nosos bosques

A pesar da importancia da superficie de monte en Galiza, por volta dos 2/3 do total do territorio, as políticas sectoriais non conseguiron compatibilizar os aspectos produtivos do monte coa conservación dos hábitats naturais, particularmente dos bosques autóctonos, historicamente degradados e cada día máis diminuídos. Un proceso que acompaña o deterioro de servizos ecosistémicos, tais como a diversidade natural, a dispoñibilidade de auga, a fertilidade do solo, ou a calidade paisaxística. A todo isto súmase a eucaliptización (xa máis de 500.000 ha en 2016 de *E. globulus*), a introdución dunha nova especie, o *E. nitens*, con aptitude para colonizar toda a Galiza interior, o despoboamento rural inducido ou potenciado, a praga recorrente dos incendios forestais, e o desafío do cambio climático. É por isto que desde “Cousa de Raíces” vimos de promover esta ILP.

Fins Eirexas

O vixente Plano Forestal (1992) cun horizonte de aplicación de 40 anos (2032) visaba unha extensión máxima do eucalipto dunhas 245.000 hectáreas. No primeiro Inventario Forestal Nacional (IFN I) de 1972/73, o eucalipto estaba presente nun total de 131.181 hectáreas. Para o máis recente (IFN IV), realizado en Galiza no ano 2009, o eucalipto estendérase xa por 433.915 hectáreas entre masas puras e mixtas. A finais de 2016 a superficie de eucaliptais en Galiza supera xa as 500.000 hectáreas, duplicando a falta de 13 anos as previsións máximas do Plano Forestal. En proporción ao total do territorio, a especie cobre xa case o 17% de Galiza mentres que en Portugal non chega ao 9%, dato que subliña non só a importante superficie ocupada, senón o feito de que de todos os estados europeos, só España e Portugal permiten o monocultivo desta árbore.

O incremento da superficie eucaliptizada vese favorecida por un modelo intensamente forestalista, que aposta

pola produción de madeira de pouco valor engadido. Tamén ten a ver co abandono agrario, o despoboamento e o declive do medio rural galego, caldo de cultivo para os lumes forestais, favorecidos pola mudanza climática e o carácter pirófilo das especies empregadas. Nos últimos tempos unha nova especie, o *Eucalyptus nitens*, engadiuse aos plantíos, ocupando novos espazos dada a súa maior resistencia ao frío. Malia non estar legalmente considerado unha especie exótica e invasora, o *E. nitens* éo. En consecuencia as administracións públicas deberían prohibir o seu cultivo en todo o territorio galego e poñer en marcha un plano de control e erradicación naquelas áreas nas que xa estea presente.

Monocultivo

A falla dun modelo produtivo sustentábel, multifuncional e socialmente inclusivo fai que o destino de moitos montes e terras agrarias remate sendo o monocultivo, nomeadamente de eucalipto, e finalmente o lume. Esta invasión está a atinxir tamén aos espazos protexidos e ás terras agrarias, contravindo unha lexislación por veces demasiado permisiva e discrecional. Faise impe-

rativo aumentar as cautelas e clarexar as determinacións legais, garantindo o cumprimento das normas e abordando a recuperación dos usos orixinais e a rexeneración dos hábitats degradados por plantíos ilegais.

Constátase tamén a escasa superficie ocupada polos montes de xestión pública. A vocación primeira destes espazos debería ser a conservación dos hábitats naturais, chave para amortecer os efectos do cambio climático, o mantemento da biodiversidade e a redución dos lumes forestais. Malia prevelo o Plano Forestal de 1992, 25 anos despois seguimos sen contar cun inventario de masas de frondosas au-

tóctonas, ferramenta fundamental para planificar non só medidas de conservación, senón tamén para deseñar estratexias que maximicen os beneficios do bosque autóctono.

O aproveitamento forestal intensivo con especies alóctonas, pirófilas e de crecemento rápido comporta o deterioro de servizos ecosistémicos, como a diversidade natural, a dispoñibilidade de auga, a fertilidade do solo, ou a calidade paisaxística, que son importantes para a vida e o mantemento das actividades económicas da nosa sociedade. Os monocultivos, quer para madeira, pasta ou biomasa inciden tamén na maior frecuencia e intensidade dos lu-

mes; na contaminación de terras e rías con agroquímicos e vertidos das celulosas; no empobrecemento da biodiversidade e no avance da erosión, provocando perdas económicas directas e lucro cesante. Este modelo forestal contribúe tamén a fosilizar importantes cantidades de recursos públicos a través do PLADIGA, que custa anualmente arredor de 160 millóns de euros.

Multifuncionalidade

Os modelos de aproveitamento do monte que apostan pola multifuncionalidade de usos, pola utilización das especies autóctonas, e polo mantemento dos servizos ecosistémicos, deberían estar

primados con incentivos directos e indirectos –exencións–, mesmo sen ter un fin produtivo. Os nosos bosques naturais prestan un importante servizo á sociedade, polo que semella lóxico que esta repercuta parte dos beneficios a aquelas comunidades e propietarias e propietarios que apostan pola súa conservación e aproveitamento sustentábel.

Tendo en conta estas consideracións e dado o peso territorial do monte galego, faise urxente adoptar medidas para garantir a súa xestión sustentábel e a adaptación

aos retos do cambio climático. É por isto que as máis de 60 organizacións que integramos a rede “Cousa de Raíces” vimos de promover a ILP para a protección e mellora dos hábitats de bosque autóctono, a racionalización da xestión do monte e a loita contra os incendios forestais, cuxa fase de recollida de sinaturas comezará en breve. Queremos que esta iniciativa teña un apoio masivo que faga patente a enorme preocupación da sociedade galega pola situación dos nosos montes e o futuro do noso país.

ESTA ILP BUSCA GARANTIR A XESTIÓN SUSTENTÁBEL DO MONTE GALEGO E A ADAPTACIÓN AOS RETOS DO CAMBIO CLIMÁTICO

Membros da comisión promotora diante do Parlamento, o pasado 19 de outubro, día en que se presentou a proposta de lei de iniciativa popular. Foto: CIG.

— Os grupos ecoloxistas galegos denuncian a detención do compañeiro Miguel Martínez

Autor de poesía, colaborador na Revista CERNA, membro do Movemento Ecoloxista da Limia (MEL), Miguel Martínez activou na década dos anos noventa do pasado século a loita social contra a deterioración da natureza no noso país, e nomeadamente contra os impactos das concentracións parcelarias na Limia. Unha imprudencia provocou que se queimara cerca dunha hectárea da finca na que el mesmo plantara castiñeiros e se encargaba de coidar.

Asinado por ADEGA, MEL, FEG, GREFA e ERVA, o comunicado ecoloxista termina da seguinte forma:

“En relación con Miguel todo indica que estamos ante un episodio de lume non intencionado, se realmente tivo que ver co seu inicio, pois aínda non se pode afirmar aínda que sexa así. En todo caso, foi un incendio que el mesmo axudou a apagar e a limitar o seu alcance até ficar en testemuñal. E cómpre considerar que se trata dunha persoa que pola súa vontade e iniciativa cívica acudiu por dúas veces ao cuartel da Garda Civil. Agardamos que en xustiza non se converta a Miguel nun chibo expiatorio desta catástrofe ecolóxica, para desviar a atención criminalizando o movemento ecoloxista e así eximir das súas responsabilidades a quen ten as competencias sobre as políticas forestais, agrarias e de xestión do territorio”.

Actualidade ambiental en imaxes

Ginzo, 25 de Natal do 2001

1

LUME NA GORGOLOZA

Nom me doem as espinhas dos tojos cravadas na minha pel.

Doe-me o monte ardido, crucificado por labaradas cruéis, o monte da Gorgoloza, conquistado por brumas de cinza e tiçons a arder.

Doe-me a patrulla derrotada, o desalento dos bate-lumes exaustos, que as duás da madrugada abandonam o campo de batalla.

-Ula moto-bomba?

-Onde é que ela anda?....

Tocam já a retirada.

E o monte fica à deriva, pasto das chamas.

Avança a noite. Avança o incêndio.

No monte da Gorgoloza escapam as brigadas: venceu o lume e a vida perdeu a batalla.

Miguel Narvoa Dalimá

Cerna, a túa revista, naturalmente

— Dez anos de voluntariado no Tea

Do 20 ao 22 de outubro desenvolveuse a décima edición dos Campos de Voluntariado do Río Tea. Dez anos de custodia fluvial dun espazo natural divulgando a problemática que xeran as especies exóticas invasoras nos medios acuáticos, promovendo espazos de participación no eido ambiental e poñendo en valor a biodiversidade dos nosos ríos.

— Xornadas Rede Estatal de Compostaxe (Hernani, 19-20/10/2017)

Da man de María Rodríguez Lafuente, ADEGA participou nas xornadas da rede estatal de compostaxe caseira e comunitaria. Nesta ocasión presentamos os resultados e percepción social dun ano de compostaxe comunitaria en Allariz. Na imaxe, visita a un punto de recollida porta-a-porta de residuos orgánicos do fogar.

— VI Limpeza de praias (Vigo, 11/11/2017)

ADEGA e o Campus do Mar da Universidade de Vigo organizaron a VI Limpeza de praias, e como actividade previa para a formación das persoas coordinadoras das limpeza, realizouse unha xornada o xoves 9 de novembro na Universidade de Vigo.

ADEGA traballa arreo na defensa ecolóxica de Galiza, como podes ollar neste breve resumo das últimas semanas. Non fiques parado: súmate á defensa ecolóxica de Galiza, visita a nosa web (www.adega.gal) e participa nos grupos activos ou faite socio/o.

Imaxes: ADEGA, Ramsés.

— Urxen medidas de restauración nas zonas queimadas

Perante os graves danos sociais e ambientais causados polos lumes, urxe a declaración de zona catástrofica nos lugares afectados. Deste xeito poderase dispor medidas e axudas para compensar rapidamente as perdas e recuperar o pulso social e económico após os terribes incendios que queimaron dúzias de vivendas, milleiros de hectáreas de cultivos, pastos, instalacións agrícolas, gando, etc. É importante actuar de contado para conter as consecuencias da erosión e os arrastres de materiais dende os terreos queimados.

— A eucaliptización mata: os lumes máis perigosos inicianse nos despachos

O modelo forestal baseado nos monocultivos de pirófitas é un importante factor estrutural directamente relacionado coa problemática dos incendios forestais. Nula prevención, recortes, máis superficie de pirófitas, menos franxas de protección, forestación de terras agrarias, cultivos enerxéticos, privatización encuberta das CCMM, uso do lume como ferramenta... Moitos dos lumes que arrasaron o país son causa destas políticas e xa que logo, comezaron nun despacho oficial.

— Baiona: un campo de golf en plena seca?

O concello de Baiona promove a construción dun “complexo deportivo” con campo de golf incluído, que consumiría tanta auga como todo o concello. Precisa dunha superficie de case 70 hectáreas en plena Serra da Groba e tería un custo de máis de 14 millóns de euros (para un concello cuxo orzamento anual é de 8,5M euros). Outro exemplo de proxecto agresivo e insustentábel no que os recursos públicos, auga, solo, paisaxe e patrimonio se allean e degradan para favorecer o negocio privado.

— Proxecto mineiro de Touro: apaña o cobre e corre (outra vez)

A empresa Cobre San Rafael SL ten a concesión de explotación do xacemento “San Rafael” (O Pino e Touro) por 90 anos até 2068. Aproveitando o alto prezo que o cobre ten acadado desde 2007, debido en parte á forte demanda de materias primas da China e a India, pretende reabrir e ampliar as minas de Touro, abandonadas desde 1986. Sobre a paisaxe luar das explotacións históricas abandonadas, o novo proxecto nin resolve vellos problemas nin garante solucionar os novos.

«Buscamos que a veciñanza comuneira sexa a protagonista da posta en valor dos montes veciñais»

Cousa de Raíces reúne máis de 60 colectivos e entidades nunha campaña en favor da sustentabilidade do monte galego, das nosas árbores autóctonas, e tamén da prevención e erradicación dos incendios forestais. Ao longo dos últimos meses tiveron lugar os preparativos dunha nova iniciativa legislativa popular (ILP) para a protección e mellora dos hábitats de bosque autóctono, a racionalización da xestión do monte e a loita contra os incendios forestais. Como membro promotor da ILP, conversamos con **Xosé Alfredo Pereira Martínez, presidente da Organización Galega de Comunidades de Montes** que forma parte de Cousa de Raíces.

Fins Eirexas

Cal é a implicación da ORGACCMM nesta ILP forestal?

É unha implicación total, participando na mesma desde un inicio, coa elaboración do texto da proposición. Cómpre resaltar o feito de que catro organizacións como ADEGA, CIG, FRUGA e ORGACCMM, con distintas sensibilidades, fosen capaces de pór en común un texto que marca pautas para levar adiante unha política de montes radicalmente distinta á que está a aplicar o Partido Popular.

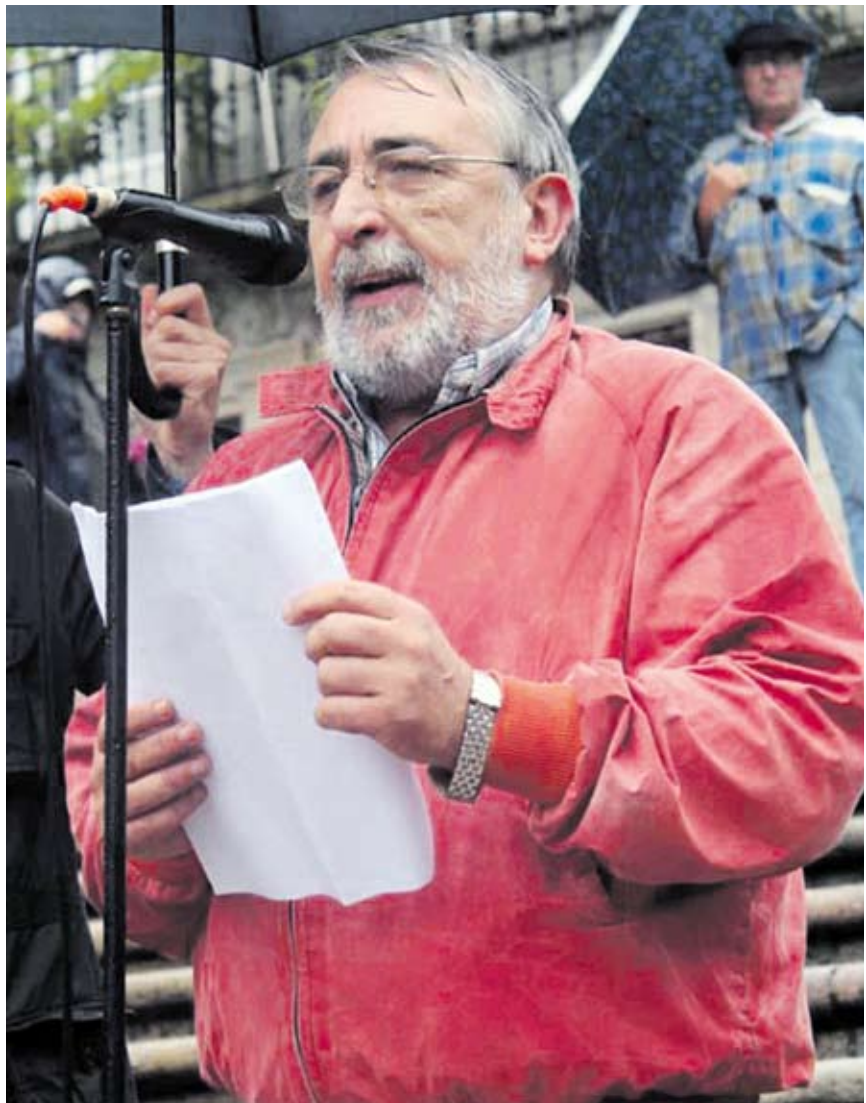
A ILP aborda de xeito directo a problemática dos lumes. Que medidas acolle para diminuír o impacto dos incendios forestais?

As causas finais dos lumes forestais son de tipo estrutural. Entre estas causas atopamos a desordenación do territorio e a falla de xestión das masas arboradas. A ILP formula alternativas a estas dúas causas. De feito, ordena as plantacións de eucaliptos, propondo a súa erradicación en certas zonas do territorio, como as acollidas a figuras

de protección medioambiental, ou as terras agrícolas, por exemplo. E nos lugares susceptíbeis de plantación desta especie, propón a súa xestión con medidas específicas. Trátase, por exemplo, de regular os marcos de plantación, ou de promover que a produción de eucalipto non se dirixa unicamente a fornecer a Ence. Xa que logo, a ILP ten medidas para a diminución do impacto dos lumes, e tamén propón medidas que a medio e longo prazo serán eficaces para vencer os lumes forestais.

Que influencia ten a xestión do monte e as iniciativas da administración na problemática dos incendios?

Ante a problemática dos lumes forestais a xestión do monte é peza fundamental. Mais ten que ser unha xestión derivada dunha planificación encamiñada a acadar un monte multifuncional e sustentábel, e da implicación da veciñanza comuneira nesa posta en valor. As iniciativas da Consellaría do Medio Rural do Partido Popular van na dirección contraria, xa que responden ao único obxectivo dun monte forestal e

á privatización dos montes veciñais en man común. Xa que logo, as iniciativas da Consellaría perpetúan que os lumes forestais sigan a ser un problema cíclico no territorio galego.

Como avalía vostede o actual modelo forestal e cales son as propostas da ORGACCMM para unha xestión máis sustentábel do monte?

Antes de responder, convén clarificar unha cuestión, que non é semántica, é política. Os termos monte e forestal non son sinónimos. E máis, son termos que definen liñas de políticas radicalmente distintas. De feito, a Consellaría do Medio

Rural fai política forestal, mais o que non fai é política de montes. Isto significa que fai unha mala política de montes.

“A ILP TEN MEDIDAS PARA DIMINUÍR O IMPACTO DOS LUMES, MESMO PARA VENCELOS”

Desde a ORGACCMM, a posta en valor dos montes veciñais en man común, e dentro a loita contra os lumes forestais, pasa por tres prioridades. Primeira, recoñecer a titularidade veciñal como unha

máis, en pé de igualdade coas titularidades públicas e privadas. Segunda, camiñar de contado cara a un monte veciñal multifuncional e sustentábel. E terceira, posibilitar que a veciñanza comuneira sexa a protagonista da posta en valor dos montes veciñais.

Fins Eirexas é secretario executivo de ADEGA.

Na imaxe, Xosé Alfredo Pereira Martínez, presidente da Organización Galega de Comunidades de Montes: “As iniciativas da Consellaría do Medio Rural responden á privatización dos montes veciñais en man común”. Foto: ORGACCMM